

ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В УПРАВЛІННІ ЗБАЛАНСОВАНИМ ЗЕМЛЕГОСПОДАРЮВАННЯМ

д.е.н., проф. Мішенін Є.В.,
к.е.н., доц. Дугченко О.М.

*ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»*

Варто відзначити, що одним із найбільш ефективних механізмів екологічно збалансованого використання земельних ресурсів є підвищення рівня соціально-екологічної відповідальності в системі управління землекористуванням. З послабленням ролі держави в управлінні землекористуванням та за фактичної відсутності повноцінних земельних відносин набуває важливого значення проблема розвитку механізмів економіко-правової та соціально-екологічної відповідальності. Створення таких механізмів є логічним продовженням розвитку ринкового середовища в аграрному секторі, що завжди потребує еколого-економічного регулювання. Підвищення рівня соціально-екологічної та еколого-економічної відповідальності в управлінні сільськогосподарським землекористуванням значною мірою визначається комплексним впливом даної проблеми на ефективність функціонування господарського механізму АПК, а також на одержання екозбалансованих, екобезпечних результатів виробництва (які мають, перш за все, соціальну орієнтацію). Саме тому формування і подальший розвиток організаційно-економіко-правового механізму екологічної відповідальності має стати невід'ємною складовою економіки будь-якої цивілізованої країни.

Соціальна та екологічно орієнтована відповідальність у сфері сільськогосподарського землекористування виступає як відповідальність за наслідки нерационального використання земельних ресурсів, що стосується еколого-економічних і соціальних інтересів суспільства, суб'єктів господарювання і окремих громадян. При цьому економіко-правові санкції виступають мірою відповідальності за дотримання агроекологічного стану земельно-ресурсного потенціалу. Регламентація екологізації системи землекористування, використання економічних і правових санкцій здійснюється за допомогою цілісної системи еколого-економічних відносин, а тому економічна і правова відповідальність в органічному взаємозв'язку і взаємодії реалізується в системі суспільних відносин. Відносини економічної відповідальності покликані стати найважливішим важелем активної і цілеспрямованої екологізації сільськогосподарського землекористування.

Структура організаційно-економічного і правового механізмів землекористування обумовлюється його об'єктивною природою і виробничими, екологічними (еколого-економічними) відносинами з їх глибинною сутністю - формою власності на засоби виробництва і земельні ресурси, економічними і господарсько-правовими закономірностями. Економіко-правовий механізм відповідальності у сфері сільськогосподарського землекористування можна представити як структурно-функціональну систему зв'язків, відносин та забезпечувати економіко-правову відповідальність за відхилення від агроекологічних, принципів, норм та нормативів землекористування.

Організаційно-економічний механізм відповідальності за екологізацію сільськогосподарського землекористування, на наш погляд, слід також визначати як сукупність форм і методів регламентації, обмежень та дозволів у системі еколого-правового регулювання стану земельно-ресурсного потенціалу на основі одночасного застосування адміністративних і економічних методів управління.

Економічна відповідальність у сфері екологічно орієнтованого сільськогосподарського землекористування має базуватися на наступних принципах: забезпечення паритету економічних, екологічних і соціальних цінностей результатів агрогосподарської діяльності; досягнення оптимального варіанту поєднання вертикальної та горизонтальної відповідальності; найбільш повне відшкодування соціально-економічного та екологічного збитку; невідворотність економіко-правових санкцій; забезпечення балансу між економічними санкціями та економічними стимулами (соціально та екологічно відповідальна поведінка суб'єктів агрогосподарювання має заохочуватися шляхом надання субсидій, податкових пільг, пільгового кредитування).

Механізм відповідальності за екологічну складову сільськогосподарського землекористування включає планування і прогнозування економіко-правових санкцій за видами порушень та їх розмірами, а також фінансово-економічний механізм формування і використання коштів, пов'язаних із санкціями. Фінансовий механізм у складі економіко-правового механізму екологізації землекористування тісно пов'язаний з грошовими потоками системи сільськогосподарського (агропромислового) та екологічного страхування, а також формуванням і використанням відповідних компенсаційних фондів.

Форми і методи економічної й одночасно юридичної відповідальності мають оптимально поєднуватися з інструментами не лише суто економічного стимулювання, але й мотивами реалізації екологічних, соціальних та економіко-правових інтересів суспільства й окремих суб'єктів господарювання (юридичних і фізичних осіб), а також з іншими функціональними ланками механізму господарювання. В умовах еколого-економічної кризи створення ефективного механізму екологізації системи землекористування вимагає розробки нових форм і напрямків підвищення рівня екологічної відповідальності і розширення правового об'єкту економічного стимулювання якості (екологічності) продукції. При цьому окремі елементи, форми і методи механізму такої відповідальності можуть служити досить стимулом соціально-екологічної відповідальної поведінки суб'єктів агрогосподарювання.

Мішенін, С.В. Економічна та соціально-екологічна відповідальність в управлінні збалансованим земледогосподарюванням [Текст] / С.В. Мішенін, О.М. Дутченко // Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О. Ф., м. Суми, 27 травня 2015 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко, М.М. Петрушенка. – Суми: СумДУ, 2015. – С. 33-34.